

بررسی نقش ماه در باورها و اعتقادات ملل و اقوام
(کارگردان اسطوره ماه)

تألیف

✓ دکتر حسین یآوری

✓ طاهره تشیعی نژاد

علم ستادا

elmeostadan@gmail.com

بررسی نقش ماه در باورها و اعتقادات ملل و اقوام: (کارگرد اسطوره ماه) / حسین یآوری، ماهره تشیی نژاد.	سرشناسه
تهران: علم استادان، ۱۳۹۵.	عنوان و نام پدیدآور
۸۶ ص: مصور (رنگی).	مشخصات نشر
۳-۶۲-۶۲۹۶-۶۰۰-۹۷۸	مشخصات ظاهری
فیبا	شابک
کتابنامه.	وضعیت فهرست نویسی
اسطوره شناسی	یادداشت
Mythology	موضوع
ماه پرستی	موضوع
Moon worship	موضوع
ماه -- اساطیر	موضوع
Moon -- Mythology	موضوع
تشیی نژاد، ماهره، ۱۳۶۲ -	شناسه رده
BL ۱۳۹۵ ۱۲/م ۲	رده بندی
۲۱۲-۲۹۱	رده بندی
۴۳۳۶۴۱۲	شماره کتابخانه ملی

بررسی نقش ماه در باورها و اعتقادات ملل و اقوام

(کارگرد اسطوره ماه)

دکتر حسین یآوری - ماهره تشیی نژاد	تألیف:
انتشارات علم استادان	ناشر:
اول/ ۱۳۹۵	نوبت چاپ:
۱۰۰۰ نسخه	تیراژ:
موسسه مهرداد (محسن مولایی)	طراح جلد:
موسسه مهرداد - ۶۶۴۱۱۷۲۰	صفحه آرای:
باختر	لیتوگرافی:
مهرداد	چاپخانه:
مهرداد	صحافی:
۳-۶۲-۶۲۹۶-۶۰۰-۹۷۸	شابک:
۱۰۰۰۰ تومان	قیمت:

کلیه حقوق این اثر برای انتشارات سار محفوظ است.

انتشارات علم استادان: خیابان انقلاب- نبش خیابان ۱۲ فروردین
 پلاک ۱۳۱۴ - طبقه اول- واحد ۲- تلفن: ۶۶۴۱۸۴۹۳
 کتابفروشی عصر دانش: ۶۶۴۹۳۷۰۱

۷	پیشگفتار
۸	مقدمه
۹	فصل اول : کلیاتی دربارهٔ اسطوره
۱۱	۱-۱- کلیات
۱۳	۲-۱- اسطوره چیست؟
۱۴	۳-۱- خاب ماه اسطوره
۱۵	۴-۱- عوامل انگیزشی در راج افسانه‌ها
۱۷	فصل دوم: اهورامزدا، خدای آیین، آفریننده یزدان
۱۹	۱-۲- اهورامزدا
۱۹	۲-۲- ایزد (ان)
۲۱	۱-۲-۲- ایزد بهمن
۲۱	۳-۲- امشاسپندان
۲۵	فصل سوم: ماه در دوران کهن
۲۵	۱-۳- ماه mah
۲۷	۲-۳- ماه در اساطیر دینی
۲۷	۱-۲-۳- آفرینش ماه در ادیان دیرین
۲۷	۱-۱-۲-۳- آفرینش ماه در آیین زرتشتی
۳۰	۲-۱-۲-۳- آفرینش ماه در آیین مانی
۳۰	۳-۱-۲-۳- آفرینش ماه در آیین زروان
۳۱	۲-۲-۳- تقدس ماه در آیین زرتشتی
۳۱	۱-۳-۲-۳- عبادت ماه در ایران باستان
۳۱	۲-۳-۲-۳- ماه روز:

۳۲	 ماه یشت ۳-۳-۲-۳
۳۳	 ماه نیایش ۴-۲-۲-۳
۳۷	 گاو و ماه ۵-۲-۲-۳
۴۰	 ماه در ادبیات ۶-۲-۲-۳
۴۱	 ماه در اسطوره‌های غیر دینی در ایران کهن ۳-۳

۴۳	 فصل چهارم: نقش ماه در پدیده‌های جهان
۴۵	 ۱-۴ - ماه در هنر، فرهنگ و تمدن اسلامی
۴۵	 ۲-۴ - البرز، سارت ماه و خورشید در اساطیر ایرانی
۴۶	 ۳-۴ - ماه و جزر و قوت در اساطیر
۴۷	 ۴-۴ - ماه و خورشید در پدیده‌های خسوف و کسوف اسطوره‌ای
۴۷	 ۵-۴ - ماه و تغییر اندازه آن در اساطیر ایرانی

۴۹	 فصل پنجم: نگاهی گذرا به اسطوره‌های ماه در هند و بین‌النهرین
۵۱	 ۱-۵ - اسطوره‌های ماه در شبه‌قاره هند
۵۱	 ۲-۵ - اسطوره‌های ماه در بین‌النهرین

۵۳	 فصل ششم: پایان تاریخ از دیدگاه کهن و نقش ماه در آن
۵۵	 ۱-۶ - پایان تاریخ از نظر زرتشت
۵۵	 ۲-۶ - پایان دنیا در شاپورگان مانی
۵۶	 ۳-۶ - چگونگی پایه‌های بهشت
۵۸	 ۴-۶ - اوشیدرماه یا هوشیدرماه
۵۸	 ۵-۶ - ماه پایه

۶۱	 فصل هفتم: نتیجه‌گیری
۶۵	 تصاویر رنگی از اسطوره‌های ماه

پیشگفتار

ماه، خورشید شب، تابان و درخشان، الهام بخش شعراء نویسندگان که عظمتش از سوی عرفا و فلاسفه ستوده شده و چهاردهمین شب حضورش در آسمان را «زیبایی عام پسند» نامیده‌اند، پدیده‌ای است که همراه با خورشید، شب و روز را می‌سازد و طلوع خورشید و غروب آن که با طلوع ماه و بعد ناپدید شدن آن و طلوع مجدد خورشید همراه است، حکایتگر گذشت یک‌روز از زندگی کوتاه ما در این جهان خاکی است.

خورشید و ماه، اتحادی ایزدی دارند که وجود یکی با عدم وجود دیگری همراه بوده ولی با نظم و ترتیب پدیدار و ناپدید می‌شوند. نکته شگفت آن است که ماه، مهتاب، هلال و آن چه که مؤید روشنی بخش جهان در شب است بیشتر در اشعار شعراء و خورشید در آثار فلاسفه، عرفا و نویسندگان مجال بحث و گفتگو داشته است. اما با تعجب باید گفت که در خصوص خورشید، آفتاب، روز و هرآن چه که به روشنی بر می‌گردد و حالت اسطوره‌ای خورشید بسیار بیشتر و بیشتر از ماه و نقش آن در باورها و اعتقادات ملل و اقوام گفته‌اند، شنیده‌ایم و خوانده‌ایم ولی در خصوص ماه یعنی مکمل دیرپا و پر پیشینه‌اش که قدمت آن به ازل می‌رسد، این طور نبوده و نیست. پس در «آلف و تدوین کتاب «بررسی نقش و جایگاه خورشید در اعتقادات و باور ملل و اقوام» درصدد برآمدم که به سهم خود و در حد توش و توان این نقیصه را جبران کنم. خوشبختانه همکاری سرکارخانم طاهره تشییعی نشان داد که در طی سال‌های نه چندان دورم که هم اینک دورهٔ دکترای را می‌گذرانند، بسیار مؤثر و سودمند افتاد تا این مجموعه فراهم آید که بی‌شک با همهٔ تلاش‌های به عمل آمده خالی از نکث و کاستی نیست.

کمترین وظیفه آن است که از لطف بیکران ایزدمنان - خالق روز و شب و همهٔ زیبایی‌ها و خوبی‌ها - سپاس و قدردانی آن هم از صمیم قلب و در کمال خضوع و خشوع داشته باشم و از استادان و دانشجویان و همهٔ دوستان ارانم که با تشویق‌های خود مرا به ادامه راه در مسیر نام‌آرام نویسنده‌گی رهنمون بوده‌اند تشکر کنم.

حسین یآوری

بهار ۱۳۹۵

مقدمه

کتاب پیش رو یعنی «بررسی نقش ماه در باورها و اعتقادات ملل و اقوام (کارکرد اسطوره ماه) حاصل سالی پرتلاش است که با مطالعه و بررسی منابع و مأخذ معتبر به رشته تحریر در آمده تا با چاپ و نشر در معرض دید شما اندیشمندان قرار گیرد.

کتاب مشتمل بر ۶ فصل است که عبارت است از:

- کلیاتی درباره اسطوره
- ارامنه، خدای خدایان، آفریننده ایزدان
- ماه در دین کهن
- نقش ماه در پندهای جهان
- نگاهی گذرا به اسطوره ماه در متمدنانه‌ترین
- نقش ماه در پایان تاریخ از دیدگاه کهن

نتیجه‌گیری (جمع‌بندی) از مباحث مطرح شده در بخش پایانی این مجموعه است.

در کتاب حاضر از ۲۱ منبع و مأخذ و طبعاً از چندین منبع تصویری هم استفاده شده است. تلاش بر آن بوده که مطالب به صورت مختصر و مفید ولی درست و سلیق آورده شود که بتواند هم مورد استفاده و هم مورد استناد هنردوستان و اهل مطالعه قرار گیرد.